

3. Sosyal Bilimler Sempozyumu. “Bölgesel Kalkınmada Eğitimin Rolü”

Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2011. 5-12.

EĞİTİM VE KALKINMA

Prof. Dr. Mustafa Ergün
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Özet

Sanayileşmenin ve ulus devletlerin doğuşundan beri eğitim hem toplumu ve insanları şekillendirme hem de ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlayan bir güç ve araç olarak görülüyor. İyi eğitim almış kişiler toplumda daha başarılı ve verimli olarak görülüyor. Yetişmiş insan gücüne sahip toplumların gelişmiş toplumlar oldukları ortaya çıkıyor. Bu amaçla eğitim insana ve ülkenin geleceğine yapılmış en önemli ve kârlı yatırım aracı olarak görülüyor.

Ancak öğrencilere ezberci ve sadece bilgi kazandırmaya yönelik bir eğitim yerine kazandığı bilgiyi iyice sindiren, uygulayan ve Ar-Ge çalışmalarıyla bunu geliştiren bir eğitim sisteminin kurulması gerektiği açıktır. Çünkü fonksiyonel olmayan bir eğitim

kalkınmada çok fazla bir işe yaramıyor. Öte yandan sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması da o toplumdaki insanlara sağlam bir eğitim verilmesine bağlı gözüküyor.

Ancak gelecekte üretimin giderek otomatik sistelere ve makinelere bağlı hale getirilmesi, robotların gelişmesi iş ortamlarında insanları giderek gereksiz ve etkisiz kılmaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilir ve insan temelli bir kalkınmanın sağlanabilmesi için eğitim sisteminde köklü değişikliklerin yapılması gerekir.

Anahtar kelimeler: Kalkınma, eğitim, sürdürülebilir kalkınma, AR-GE, üniversite

Abstract

Since the birth of industrialization and nation-states, education has been seen as a power and a vehicle which shapes society and people, also it provides economic and social development. Well-educated people in society are seen as more successful and productive. Societies which have power of trained people become advanced societies. For this purpose, education is seen as the most important and profitable investment tool for the people and the country's future.

However, instead of a memorizing education which only gives knowledge to students, an education system which gives students information thoroughly, implementing and improving it by the R & D applications is needs to be established. A non-functional education doesn't give much support to development. On the other hand, the provision of a sustainable development of a society is seems to be attached to a solid education.

However, in the future production is being increasingly automated and tied to the machines, robots are being developed and it makes people unnecessary and ineffective in business environments. Therefore, to achieve a human-based sustainable development, radical changes needs to be done in the education system.

Keywords: development, education, sustainable development, R & D, university

Giriş

A.Toffler, insanlık tarihinde üç büyük dalganın herşeyi değiştirdiğini söylüyor: Birincisi tarım devrimi, ikincisi sanayi devrimi ve üçüncüsü bilgi toplumu. Tarım toplumunun oluşumu binlerce yılı almış, sanayi toplumu yüzyıllar içinde kendisini şekillendirmiş, ama bilgi toplumu on yıllar içinde bütün toplumlari, sistemleri, insanlari hasılı her şeyi kendine göre şekillendirmektedir.

1750'den sonra İngiltere'de *sanayi devrimi*, Fransa'da da *siyasi devrim* oldu. Her ikisi de bütün dünyanın ekonomi, yönetim, sosyal ve kültürel alanlarında köklü değişikliklere neden oldu ve hâlâ da olmaya devam ediyor.

İnsan aklını eseri olarak ortaya çıkan makineler sanayi devrimini getirmiş; burada çalışma, üretim, pazarlama, toplumsal düzen, devlet yapısı peşpeşe değişmeye başlamıştır {acaba Fransız siyasi devrimi olmasa da, her şey sanayi devriminin evrimsel şartları içinde oluşsa idi, daha mı iyi olurdu?}.

Kalkınmış ülkeler	Kalkınmamış ülkeler
Gelişmiş ülkeler	Gelişmemiş ülkeler
Sanayileşmiş ülkeler	Sanayileşmemiş ülkeler
Zengin ülkeler	Yoksul ülkeler

Dünya devletleri ve ülkeleri en çok yukarıdaki sınıflandırmalata tabi oluyorlar. Bütün ülkeler kalkınmaya, sanayileşmeye, zenginleşmeye çalışıyor. İkinci Dünya Savaşından sonra ülkeler arasındaki yarış, bir kalkınma yarışı haline geldi.

Dünyada her yıl değişik yerlerde yapılan G8'ler, 200'ler gibi gelişmiş ülkelerin toplantılarında yapılan protesto gösterileri, aslında dünyada gelişmiş ve geri kalmış ülkeler arasındaki zıtlıklara dikkat çekme açısından oldukça ilginçtir. Bu hafta İstanbulda En Az Gelişmiş Ülkeler toplantısı yapılıyor.

Son zamanlarda sanayileşmiş ülkelere yenileri katılıyor. 8'ler, 20'ler, BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) veya BRICS ülkeleri... Bunun yanında dünya devletlerinin büyük bir kısmı *az gelişmiş ülkeler*, *gelişmekte olan ülkeler* gibi adlarla sınıflandırılıyorlar.

Batının gelişmiş ülkelerini sanayileşmiş ve demokratik devletler haline getiren faktörler ne idi? ? Niçin bazı "üçüncü dünya ülkeleri" diğerlerinden daha hızlı gelişmişlerdir? Japonya, Kore, Tayvan, Singapur gibi bazı ülkeler nasıl hızla gelişti? Çin, Hindistan, Brezilya, Rusya, Türkiye gibi ülkeler son zamanlarda ekonomilerini nasıl geliştirdi de, bazı AB ülkeleri mali krizler içine düşüyor?

Bu ülkeler nasıl kalkınıyor? Gelişmiş ülkelerdeki bilgi ve teknolojileri kullanarak. Gelişmiş ülkeler kendi ekonomilerine ve toplumlarına duvarlar öremiyor. Gelişmiş ülkelerdeki bilgi ve teknolojilerin gelişmekte olan ülkelere aktarılmasında en önemli rolü eğitim kurumları oynuyor. Burada kastedilen, teorik bilgiden çok yönetim teknikleri, yenilikçi teknoloji, teknik uzmanlık, iş becerileri, üretim metodolojisi, ar-ge kapasiteleridir. Gelişmekte olan ülkeler bu yollarla gelişmiş ülkeleri yakalayıp rekabet edebiliyor. Bu bilgileri bir ulusal gelişme stratejisi içinde elde edip istikrarlı bir hükümetle ve eğitim kurumları ve yerli sanayi ile de destekliyorlar.

1860'lı yıllarda Türkiye ve Japonya aynı anda sanayileşme hamlesine giriştikler. Japonya bunu başardı, Türkiye ise başaramadı; acaba neden? 1960'ların başında Meksika ve Güney Kore gelişmemiş tarım toplulukları iken, bugün nasıl oldu da Kore dünya çapında bir yüksek teknoloji üreticisi ve dünyanın en iyi eğitim sistemlerinden birine sahip iken Meksika hâlâ yabancı şirketlerin batağına saplanmış ve gençlerinin yarısına yükseköğretim imkânı sunamıyor?

Türkiye, Osmanlının son dönemlerinde beri bir *terakki*, *ilerleme*, *kalkınma* çabası içindedir. Son zamanlarda yakalanmış olan ekonomik başarıların ne kadar sağlam ve sürüdürülebilir olduğunu bilemiyoruz.

Kalkınma nedir?

Kalkınma, dünya çapında bütün toplumların ve devletlerin başta gelen genel bir hedefidir. Gelişmekte olan ülkeler büyümeye, gelişmiş ülkeler durumlarını sürdürmeye gayret etmektedir. Mal ve hizmet üretimi artırılarak toplum refah içinde yaşamaya, devlet güçlü olmaya gayret eder.

Batı ülkelerindeki kalkınma büyük ölçüde *modernleşme teorileri* ile açıklanmaya çalışılır. Bu aynı zamanda Batı medeniyetinin de açıklamasıdır. 1200'lü yıllardan itibaren başlayan şehirleşme, 1400'lü yılların ikinci yarısından itibaren başlayan Rönesans ve bilimsel zihniyetin değişmesi, Aydınlanma çağı ve arkasından gelen sanayi devrimi ve toplumsal devrimler kalkınmanın temelini oluşturur. Hattâ Weber bu temele Reform hareketlerini de katar. Bu modernleşme teorileri 1960 sonlarından itibaren eleştirilmeye başlansa da, Rusya, Japonya, Türkiye gibi ülkelerdeki *Batılılaşma* çabaları aynı zamanda bir Avrupalılaşma ve modernleşme çabasıdır.

Modernleşen her ülke Avrupa ve Amerikanın ekonomik ve sosyal devrimlerinden, orada geliştirilen yüksek teknolojiden, üretim ve tüketim, ticaret ve örgütlenme biçimlerinden alabildiğine etkilenmiş, hattâ çoğu zaman birebir kopyalamıştır. Gelişmiş ülkelerin şirketleri, diğer ülkelerde kurulan fabrikaları, bu ülkelerde yetiştirilen teknik elemanlar ve bu ülkelerden alınan ileri teknoloji ve teknik becerili insanlar geliştirmekte olan ülkelerin kalkınmasında önemli rol oynamıştır.

1950'li yıllarda ve sonrasında Batı dünyası Marshall yardımından başlayarak IMF, Dünya Bankası, BM gibi kuruluşlar aracılığıyla parasal ve bilimsel yardımlarla geri kalmış ülkelerin kalkınmasını sağlamaya çalışırken, bir zamanların sosyalist ülkeleri *planlama* çalışmalarıyla kalkınma modelleri önerdiler. Planlama sosyalist ülkelerde pek işe yaramadığı gibi Japonya, Fransa gibi ülkelerde de işe yaramadı. Ülkemiz de 1960'tan sonra *planlı kalkınma politikasını* benimsemiş, bunun için Devlet Planlama Teşkilatını kurmuştur. DPT tarafından bugüne kadar üç adet perspektif plan ve dokuz beş yıllık plan hazırlanmıştır. Genellikle *İnsan Gücü Modeli* ve *Sosyal Talep Modeli* ekseninde planlar hazırlayan bu kuruluş, şimdi bile Türkiyenin temel yatırım politikasını belirlemektedir.

Yeni kalkınma sistemleri tamamen teknolojiye dayalıdır. Teknolojik gelişmeler bir taraftan üretimi ve ticareti artırarak kapitalist sistemin evrimine yol açtığı gibi, 1930'lu yıllarda Schumpeter'in işçi refahının artması dolayısıyla kapitalizmin çökeceği öngörüsüne benzer şekilde, geliştirdiği otomasyon sistemi ile insanı üretim ve çalışma dünyası dışına atarak kendi sonunu hazırlıyor gibidir.

Her ne kadar teknolojinin kullanımı giderek basitleşiyorsa da, teknoloji üretimi ve geliştirilmesi için bilim adamlarına ve Ar-Ge çalışmalarına ihtiyaç var. Gerek Ar-Ge çalışmalarında gerekse geleneksel ve mevcut teknolojilerin kullanımında hâlâ esas rolü insan oynamaktadır. Esasen kalkınma insan içindir, dolayısıyla ekonomik büyüme insan hakları, topluluk halkları, sağlıklı çevre, refah, âdil gelir dağılımı gibi unsurlarla desteklenmezse bir anlamı kalmaz.

Kalkınmayı sağlayan unsurlar

Kalkınmayı sağlayan sermaye, hammadde, teknoloji, yetişmiş insan gücü, istikrarlı yönetim, uygun bir sosyal ve kültürel ortam, pazarlama gibi birçok unsur sayılabilir. Bunların bazıları belli zaman ve ortamlarda diğerlerinden daha ön plana çıkabilir.

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmasında 4-5 temel kademe vardır: Önce iş-yoğun üretim, ikinci olarak taklit, basit teknoloji, gelişmiş ülkelerin eski makinelerini alarak üretim yapma, üçüncü aşamada ağır sanayi, teknolojiyi kafalara sindirme ve küçük yenilikler, dördüncü safhada biçimsel ar-ge, bilimsel işlemlere uyum, yeni ürün geliştirme ve elektronik gelişmeler ve son safhada da yoğun ar-ge çalışmaları, bilimde, temel araştırmalarda ve yeni buluşlarda artış görülür.

1960'lı yıllar büyük güçlerin sanayileşmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere bilgi transferine kapılarını açtığı dönemdir; önce yabancı ülkelere işgücü almak, sonra da üretim tesislerini gelişmekte olan ülkelere kurmaya başlayarak. Bu yıllardan itibaren bilginin, üretim artışı ve kalitesinde önemli bir rol oynamaya başladığı dönem başlamıştır. Eğitimde sadece tek bir eğitim yetmemeye, değişen iş ve piyasa şartlarına göre insanlar tekrar tekrar yeniden eğitime başlanmıştır.

Toplumların kalkınmasını ağaca benzeten ve bu ağacı *kalkınma ağacı* olarak adlandıran Baltacıoğlu'na göre bu ağacın üç tane kökü vardır. Bunlar; dil, din ve sanattır. Toplumların bu üç şeyle dirileceğini; bu üç şey olmazsa ve bu üç şeyin kökü sağlam olmazsa kalkınmanın olamayacağını belirtir.

İktisadi kalkınma, sosyal bir meseledir. Hatta kültürdür. Bir değer sistemidir. (Ege Cansen)

M.Turhan, kalkınmayı bir eğitim meselesi olarak görüyor; sözde aydın yetiştiren bugünkü eğitim sistemi ile sürdürülebilir bir kalkınma sağlanamayacağını savunuyordu. Bunun yerine gerçek bilim zihniyetini yaratacak şekilde yurtdışında öğrenci yetiştirilmesi ve yerli üniversitelerde ciddi araştırma esnitüleri açılmasını istiyordu.

Eğitim ve kalkınma

Kalkınma deyince başlangıçta sadece ekonomik kalkınma (büyüme) anlaşılıyordu; daha sonra bireysel ve sosyal bağlamında insan, yönetim sistemi, insana yapılan hizmetler ve çevre gibi faktörler de bu tanımın içine girmeye başladı. Bu durumda da eğitim, kalkınmada başlı başına bir faktör olarak görülmeye başladı.

F.Harbinson, "*kalkınma, süratle bulunan yeniliklerin (innovation) meydana getirdiği değişikliktir*" diyor. Düşünceler insanlardan gelir ve insanlar tarafından işe dönüştürülür.

Kalkınmada şart olan sermaye, teknoloji, doğal kaynaklar gibi unsurların kullanılması ve yatırıma dönüştürülmesi eğitilmiş insanların yapacağı şeydir. Sadece müteşebbis kişiler değil, -tüketimden ihracata- kalkınmayı sağlayacak ve destekleyecek toplumsal şartların oluşturulması da eğitimle mümkündür.

J.S.Coleman, bir ülkenin ekonomik kalkınma düzeyi ve derecesini anlamakta kullanılacak ölçütlerden biri de eğitimidir, diyor. Ekonomik göstergelerin yanı sıra, ülkelerin demokratik yapıları ve bunu sağlıklı şekilde sürdürebilmeleri de gelişmişlik ölçütlerindedir.

A.Smith daha sanayileşmenin başında, eğitimi kalkınma düzeninin ortasına oturtmuştu. Ricardo da, eğitimi sanayileşmede önemli bir faktör olarak kabul ediyordu. *Eğitim ekonomisi* bilim alanının öncülerinden T.Schultz, eğitimi bir yatırım olarak görüyor ve bu alana yapılan yatırımların diğer ekonomi sektörlerine yapılan yatırımlardan daha fazla kâr getireceğini savunuyordu. Sanayileşmenin başlangıç dönemlerinde eğitilmiş insanın sisteme getirisi, eğitilmemiş insanlardan kat kat fazla çıkıyordu. J.K.Arrow ve E.Lundberg gibi araştırmacıların tatbiki olarak gösterdikleri işçi eğitimini artırarak verimliliği artırma çabaları, yeni gelişen makinelerde giderek anlamını yitirmektedir.

Ekonomik kalkınmada insan kaynakları bir çeşit sermaye olarak görülür ve eğitim ile de bu sermayenin gücü artırılmış olur.

Eğitimin ekonomik gelişmeye etkileri:

- Mesleki-teknik işgücünü geliştirir
- Halkı girişimci, yeniliklere açık, bilinçli tüketici olarak sanayileşmeyi destekleyici olması yönünde eğitir
- Eğitilmiş kişi, yeni icat ve keşifleri daha kolay kabul eder,
- Eğitilmiş kişi, kaliteli işgücüdür, makineleri daha doğru ve yaygın kullanır,
- Eğitilmiş kişi, yeni buluşları üretimde daha çabuk uygular,
- Eğitilmiş kişi, ülke içinde ve uluslararası dolaşımda daha hareketli bir işgücü oluşturur,
- Eğitilmiş kişi, teknik, ekonomik ve siyasi kararlar verirken daha doğru ve sağlam kararlar verir.

Eğitimin üretim yönü: bilimsel araştırmayı teşvik etmesi, kabiliyetleri keşfetmesi, iş ortamlarına kolay uyum sağlaması, bilgi ve becerilerin yeni kuşaklara doğru ve hızlı aktarımının sağlanması, ekonomik bunalımlara daha dayanıklı kılmasıdır. Ayrıca eğitimin tüketici yetiştirme yönü de vardır.

Eğitim yatırımlarının ulusal ekonomiyi güçlendirecek şekilde olması gerekir.

Asya kaplanları denen Güney Kore, Tayvan, Singapur ve Hong Kong bir nesillik dönem içinde geri tarım toplumlarından gelişmiş sanayi toplumlarına dönüştüler. Bunda ihracata yönelik üretim, yüksek tasarruf ve yatırım, istikrarlı makroekonomik politikalar önemlidir. Muhakkak ki, bu hızlı büyümede insan sermayesi de önemli rol oynadı. Bu ülkeler eğitime ve beceri kazandırmaya büyük paralar harcadılar. İnsan sermayesinin kalitesini ve miktarını eğitim yoluyla artırdılar. Eğitimi bir yatırım alanı olarak gördüler.

İnsan kaynaklarının büyümesi ile ekonomik büyüme arasında nasıl bir ilişki vardır? Eğitim, zenginler için bir tüketim, yoksullar için bir yatırım mı? Eğitimdeki büyüme ile ekonomik büyüme birbirlerine karşılıklı etki bağlarıyla bağlı. Eğitim-kalkınma arasındaki bağı doğru kurabilmek için de hükümetlerin veya devletlerin kalkınmacı bir felsefeye sahip olmaları gerek. Eğitim, ekonominin yetişmiş insan taleplerini karşılayacak; ama taleplerin ne zaman çıkacağı belli değil, dahası bu talepleri karşılamak uzun bir sürece bağlı (şimdi, temel alan eğitimleri ve hızlı kurslarla bu çeviklik sağlanmaya çalışılıyor). Devlet bu arz-talep dengesini sağlamalıdır. {Bu kalkınmacı insan gücü yetiştirmeyi her zaman devletler sağlamaz; bazı toplumlarda bunu ekonomik güçler ile mahalli yönetimler de sağlayabilir}

Yetişmiş insan gücü ekonomik gelişmenin gerekli şartlarından biridir, ama yeterli değildir; sermaye, pazar, ülke gibi başka faktörler de vardır. Cumhuriyet başlarında Türkiye’de kalkınmacı bir eğitim sistemi kurmak için çağrılan Dr.A.Kühne, önce sanayinizi kurun, sonra orada çalışacak teknik elemanları yetiştirin; olmayan ekonomiye teknik eleman yetiştirilemez diyerek bize sanayileşmenin diğer faktörlerini işaret ediyordu.

Gerçi insan sermayesi ile ekonoiik gelişme arasında pozitif bir ilişki vardır; ama sanayinin en önemli değişkeni olan ileri teknoloji ve otomasyon arttıkça, giderek insan gücünün üretimdeki rolü azalıyor. Eğitim sadece işgücünün verimini artırıyor, o da işyerinin ne kadar insani işgücü ile çalıştığına bağlı olarak değişiyor. Tabii birçok sektörde insan sermayesi gene de çok etkili olmaya devam ediyor ve insan sermayesinin kalitesi ekonomik büyümeyi doğrudan etkiliyor.

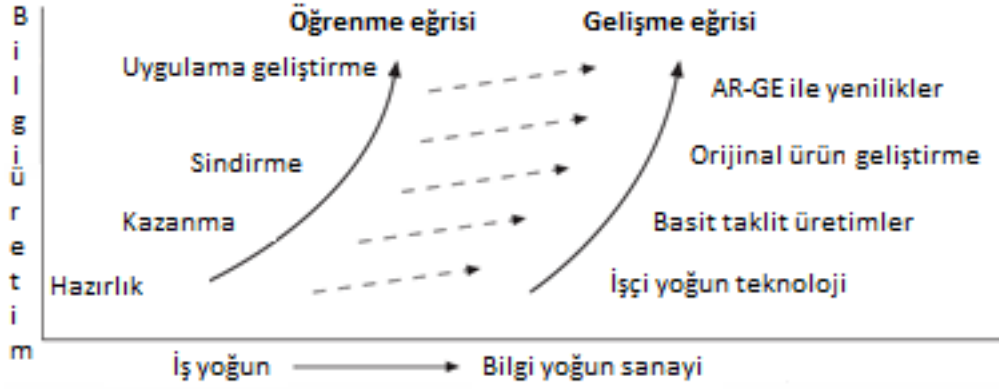
Bilgi ve yeniliklerdeki artış, yeni üretim metotlarının yayılması yükseköğretime bağlı. Ülke yüksek teknolojileri ithal mi ediyor, kendi mi geliştiriyor? 1950-60'lı yıllarda ilk ve ortaöğretimde okullaşma oranını artıran ülkeler, rakiplerine göre büyük ekonomik başarılar sağlamışlardı. Yükseköğrenim mezunu kaliteli insangücü daha sağlam yatırımlar yapıp daha istikrarlı bir ekonomik düzen sağlıyor.

Teknoloji değiştiği zaman, şirketler hem teknolojiyi yenilemeli hem de elemanlarını yeniden eğitmelidir; yoksa rekabeti kaybederler.

Ülkeler eğitim yatırımlarını yaparken, yetiştirdikleri insanları istihdam edecek hazır işyeri bulamamaktan şikayetçidir. Üst yöneticiler dışardan gelir, fabrikalar da yetişmiş değil, rutin işçiler ister. Birçok ülke sanayileşmenin artacak işgücü taleplerini karşılayabilmek için iyi-eğitilmiş işgücü yetiştirme hedefindedir. Sadece mevcut ihtiyaçlara göre işgücü yetiştirmek yetmez, gelecekteki mümkün gelişme ve ihtiyaçlara göre de sağlam bir pozisyon almalıdır.

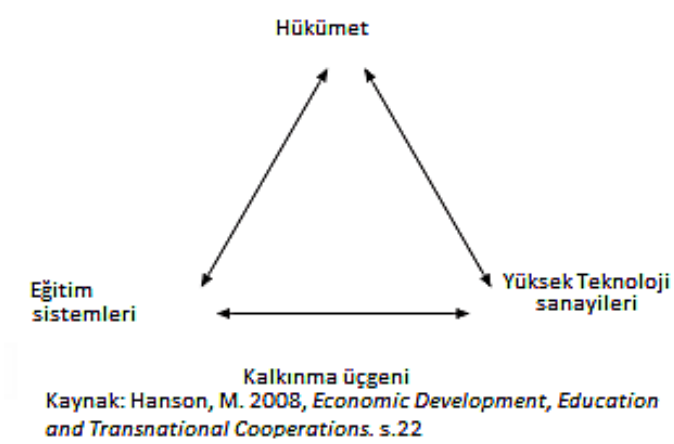
Singapur 1960 sonlarında bütün eğitim öğretim kademelerini bilgi-temelli bir ekonomi kurma hedefine göre yeniden düzenledi. {PISA, TIMMS gibi uluslar arası ölçmelerde de yerini yukarılarda tutuyor}. Geleneksel merkezi eğitim sisteminden gevşek merkezli bir sisteme geçti.

Bilgilerin ve teknolojilerin kuru ve teorik olarak yayılmaları gelişme sağlamıyor. Bunları iyice anlamak, kullanmak ve kendi bilgi ve davranış sisteminiz içine sindirmeniz, onlarla bütünleşmeniz gerekiyor (asimilasyon ve entegrasyon). Bilgi, kurumlar içinde gelişir ve geliştirilir; dolayısıyla bilgiyi büyüyebilir ve gelişebilir hale getirmek için eğitim kurumlarını birer *bilgi fabrikası* na dönüştürmek gerekir. Bilgiyi sadece aktarmak yetmiyor, onu yaratıcı düşünce ile geliştirmeli, zamana ve topluma uyarlamalı, yeni sorunlara yeni, değişen sorunlara değişen çözümler üretmeli.

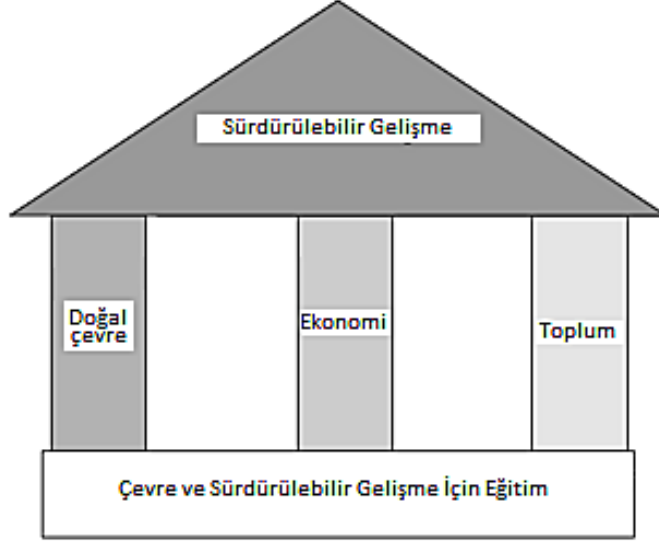

Öğrenme ve gelişme eğrileri (Kaynak: Linsu Kim, *Imitation to Innovation*. Boston 1997. s.210.

Geleneksel kalkınma modellerinde eğitim kalkınma üçgenlerinin mutlaka bir köşesini teşkil eder. Dolayısıyla eğitimi ihmal ederek bir kalkınma sağlamanız mümkün değildir.

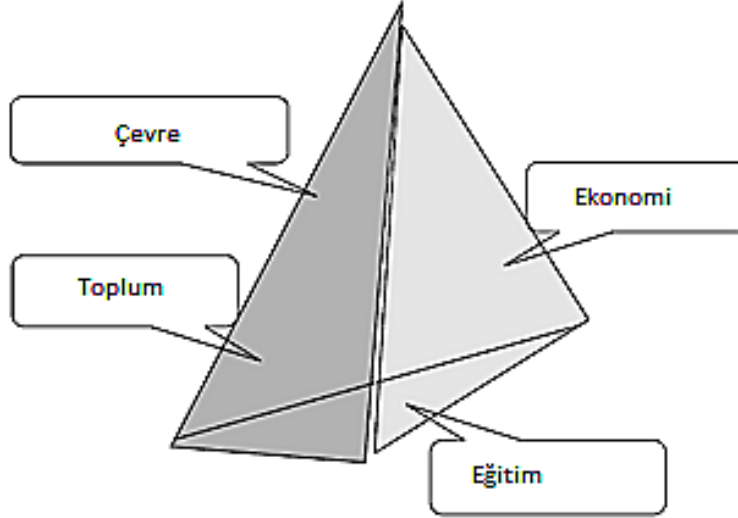

2000 yılından beri sürdürülebilir bir kalkınma için çevre eğitimine önem verilmesi konusunda sürekli toplantılar yapılıyor. Çevrenin ve doğal kaynakların korunmasına dikkat çekiliyor. Sürdürülebilir kalkınmada (sustainable development) eğitimin payı son derece fazladır. Bu, kaynakları ve çevreyi harap etmeden değerlendiren, gelirin insanlara ve bölgelere adil dağıtıldığı, yenilenebilen kaynaklarla yapılan, herkesin yararına olan, krizlere dayanıklı, insana değer veren demokratik yönetimlere sahip bir kalkınma türüdür.

Kaynak: Nikolopoulou, A. vd. 2010. *Education for Sustainable Development*, s.51

Bu sürdürülebilir kalkınma grafiğini bir üçgen prizma şeklinde düşünürsek

Sürdürülebilir kalkınmada kritik bir rol oynayan eğitim nasıl düzenlenmelidir? Eğitimin her alanında bunu destekleyecek programlar uygulanmalı, kaliteli eğitim yapılmalı, güncel stratejiler geliştirilmelidir. Bu çerçevede işlenecek konular: barış, demokrasi, güvenlik, vatandaşlık, yoksulluk, insan hakları, sosyal ve ekonomik kalkınma, sağlık, cinsiyet eşitliği, kültürel farklar, çevre koruma, doğal kaynakları yönetme, kırsal ve kentsel gelişme, üretim ve tüketim örnekleri... Eleştirel ve yaratıcı düşünce teşvik edilmelidir.

Üniversitelerin görevi, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaktır. Bunun için sadece teknolojik yönde değil, ahlakî ilkelere sahip, topluma ve insana değer veren, gelecek kaygısı taşıyan insanlar yetiştirmelidir. Bilim ve teknoloji insanları mutsuz eden, çevreyi tahrip eden, demokratik olmayan güçleri destekleyen bir tarzda kullanılmamalıdır. İnsanlar doğa ile savaşarak, onu tamamen yıkıp kendilerine göre yeniden kurarak bir kalkınma sağlamamalıdır. Dikkatli olunmaz ise, kalkınma çevrenizi de, sizi de, geleceğinizi de tahrip eder ve bir yerde biter.

Üniversiteler ekonomik ve teknolojik gelişmenin merkez kurumlarıdır. Üniversitelerin yaygınlaşması ile bölge ve cemaat üniversiteleri de önplana çıkmış ve o bölgenin veya temsil ettiği insan kitlesinin (örneğin kadınların) sorunlarını araştırıp çözüm önerileri getirmeye çalışmıştır. Bugün üniversiteler arasındaki yarışma ve sıralama bilim ve teknolojiye, iş, sanat ve siyaset dünyasına katkılarıyla ölçülmektedir.

Üniversiteler, ülkelerindeki ekonomik ve sosyal kalkınmadan sorumludur. Üniversiteler teknoloji transferi gerçekleştirir, ülkenin *sosyal sermayesini* geliştirir. Üniversite Araştırma Hastahanelerinin ülkelerin sağlık alanındaki kalkınmalarına olumlu katkıları yadsınamaz.

Sonuç

Eski sanayi devriminde sermayenin oynadığı rolü, dünyanın yeni ekonomik düzeninde şimdi yetişmiş insan gücü oynuyor. Çünkü rekabetin arttığı globalleşme ve bilgi temelli ekonomide sürdürülebilir büyümeyi kontrol altında tutma, eğitilmiş insanlara bağlıdır. Şu anda ülkelerin “gerçek stratejik sermayeleri” yetişmiş insan gücüdür. Sermaye ve işçi gücü, eski sanayileşmelerin etkili güçleri idi. Şimdi geri ülkeler vergisiz, ucuz elektrik, ücretsiz arazi, serbest ticaret, ucuz ve sigortasız işçi vaadleriyle girişimcileri kendi ülkelerine çekmeye çalışıyorlar; ama bu kalkınma sürdürülebilir olmuyor. Buna karşı o ülkelerdeki çevreciler, sendikalar, sivil toplum kuruluşları karşı mücadele veriyorlar.

Ekonomiler, gelişme döneminde, hem ulus devletleri hem eğitim sistemlerini hem de yetişmiş insan gücünü kullandılar. Ama iyice büyüdüktan sonra bunları bırakıp uluslar arası büyük şirketlerin emrine girip ve robotları kullanmaya başladılar.

Sanayi çağı merkezileşme, kitleleşme, standartlaşma gibi ilkeler üzerine kurulurken, bilgi toplumu gevşek merkez, kendine özgü bireyler ve kişiye-topluma özel üretimler üzerinde durmaktadır. Ama eğitim sisteminde hâlâ merkezi programlarla, ulusal ve evrensel değerlendirme sistemleriyle standart, kitleleşmiş insan yetiştirilmeye çalışılmaktadır.

Bilgi elbette kalkınmada anahtardır, ancak onu kazanmak ve uygulamak gerekir.

İnsanı değiştirmedikçe kalkınmayı sağlayamazsınız. İnsanı değiştirmenin en kolay yolu da eğitimidir; eğitime yatırım yapıp sistemi rasyonalize etmedikçe tüm planlarınız bozulur.

Kaynaklar

Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu, 1985. *Kalkınma Planları, Yıllık Programlar Ve İcra Planlarında Kültür*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı yay.

Ashton, D. vd. (2005). *Education and Training for Development in East Asia*. The political economy of skill formation in East Asian newly industrialised economies, London: Routledge

Baltacıoğlu, İ.H. 1983, "Kalkınma Felsefesi", *Sanat Çevresi*, Nisan. S.36-38

Çömlekçi, N. 1971. *Türkiye'nin İktisadi Kalkınmasında Eğitimin Rolü*. Ankara: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi yay.

Gough, S. ve W.Scott, 2007. *Higher Education and Sustainable Development. Paradox and possibility*, USA: Routledge.

Hanson, M. 2008. *Economic Development, Education and Transnational Corporations*, New York: Routledge

Hesapçıoğlu, M. 2001. *Türkiye'de Makro Düzeyde İnsan Kaynakları Plânlaması*. Ankara: Anı yay.

- Ishii, Y. 2003. *Development education in Japan: a comparative analysis of the contexts for its emergence, and its introduction into the Japanese school system*. New York: RoutledgeFalmer.
- Jones, P.W. ve D.Coleman, 2005. *The United Nations and Education. Multilateralism, development and globalisation*. RoutledgeFalmer.
- Karakaş, E. ve Köksal, E. 2003. *İnsani Kalkınma ve Türkiye*, İstanbul: Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı yay.
- Kaya, Y.K. 1974. *İnsan Yetiştirme Düzenimiz. Politika-Eğitim-Kalkınma*. Ankara
- Kurtkan Bilgiseven, A. 1992. *Eğitim Sosyolojisi. Kavramlar-teoriler-eğitim yolu ile kalkınmanın esasları*. İstanbul.
- Kurtkan, A. 1972. *Sosyolojik Açıdan Eğitim Yolu İle Kalkınmanın Esasları*. İstanbul: İ.Ü.İktisat Fakültesi yay.
- Kutlu, E. 2000. *Bilgi Toplumunda Kalkınma Stratejileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yay.
- MEB, 1990. *Kalkınma Planlarında Mesleki Ve Teknik Eğitim*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı yay.
- MEB, 1993. *Kalkınma Planlarında Eğitim*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı yay. Kaya, Korkmaz, A. 1995. *Kalkınma Planlarında Öngörülen Eğitim Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi
- Nikolopoulou, A. vd. 2010. *Education for sustainable development: challenges, strategies, and practices in a globalizing world*. Yeni Delhi: Saga Publ.
- Pavlova, M. 2009. *Technology and Vocational Education for Sustainable Development. Empowering Individuals for the Future*, Springer
- Trani, E.P. ve R.D.Holsworth, 2010. *The Indispensable University. Higher Education, Economic Development, and the Knowledge Economy*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Turhan, M. 1964. *Maarifimizin Ana Dâvaları ve Bazı Hâl Çareleri*. İstanbul: Bedir yay.
- UNESCO. *Education for Sustainable Development, United Nations Decade (2005–2014), "Objectives"*. http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID+27234&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html